

До
Председателя
на научно жури, определено със
заповед № РД-38-236/15.04.2016г.
на Ректора на Софийски университет
„Св. Климент Охридски”, гр. София

РЕЦЕНЗИЯ

от д-р Вълчин Здравков Даскалов, доцент по
гражданско и семейно право при ЮФ на
УНСС, външен член на научното жури

относно: защита на дисертационен труд на
тема **„Отношенията между органите в
акционерното дружество”** с автор
Александър Духомиров Минев, за
присъждане на образователната и научна
степен „доктор” по професионално
направление 3.6. „Право” (научна
специалност „гражданско и семейно право –
търговско право”)

Уважаеми членове на Научното жури,

С решение на Факултетния съвет на Юридическия факултет, Софийски университет „Св. Климент Охридски”, гр. София, от 12.04.2016 г. (Протокол №7/12.04.2016г.) съм избран, а със заповед № РД-38-236/15.04.2016г на Ректора на Софийски университет „Св. Климент Охридски” и утвърден за външен член на Научно жури за провеждане на открито заседание за защита на дисертационен труд на тема **„Отношенията между органите в акционерното дружество”** с автор Александър Духомиров Минев, за присъждане на образователната и научна степен „доктор” по професионално направление 3.6. „Право” (научна специалност „гражданско и семейно право – търговско право”).

Декларирам, че нямам роднински връзки с кандидата, както и че не съм съавтор с него в съвместни трудове и публикации.

В изпълнение на задълженията си като член на журито предоставям настоящата рецензия.

I. Обща оценка на докторанта и на представения дисертационен труд

Александър Минев е зачислен за докторант на самостоятелна подготовка по професионално направление 3.6. „Право” (научна специалност „гражданско и семейно право – търговско право”) към катедра „Гражданскоправни науки” в Юридическия факултет, Софийски университет „Св. Климент Охридски”, гр. София, със заповед № РД 20-876/26.05.2015г. на Ректора на Софийски университет „Св. Климент Охридски”, въз основа на решение на Факултетния съвет на Юридическия факултет. Започва обучението си считано от 01.06.2015 г., успешно издържа задължителните докторантски изпити по търговско право и търговски дружества. Работата по дисертационния труд е завършена много преди изтичане на срока на обучението и със заповед № РД 20-784/26.04.2016г. на Ректора на Софийски университет „Св. Климент Охридски” Александър Минев е отчислен предсрочно с право на защита на дисертационния си труд. Последният е обсъден в цялост и насочен за публична защита на заседание на катедра „Гражданскоправни науки” в Юридическия факултет, Софийски университет „Св. Климент Охридски”.

През м. септември 2010 г. Александър Минев завършва висше юридическо образование и му е присъдена академичната степен „дипломиран юрист“ от Юридическия факултет на Университет „Хумболт“ – Берлин, Федерална република Германия, като е завършил и едногодишна специализация по Бизнес право в същия университет. В съответствие с чл. 10 ЗВО, така завършеното висше образование е признато в Република България и на 20.01.2011г. му е присъдена образователно-квалификационна степен „Магистър по Право“. След проведен задължителен стаж през м. ноември 2011г. придобива юридическа правоспособност в Република България. Участва в различни квалификационни семинари (Семинар относно компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на съдебни решения и сътрудничеството по въпроси, свързани със задълженията за издръжка; Семинар „Практически въпроси по прилагането на административнопроцесуалния кодекс“; Семинар „Регламент (ЕО) № 864/2007 на Европейския парламент и на Съвета относно приложимото право към извъндоговорни задължения (Рим I и Рим II)“), които допринасят за доизграждането на широка и задълбочена правна култура и знания в различни области на правото. Наред с перфектно овладения немски език в 91. Немска Езикова Гимназия, София, докторантът по време на следването си придобива задълбочени знания и умения по английски език, които му позволяват да задълбочи правните си познания (завършен семинар „Европейско Търговско Право“ на англ. език). След завършването си и придобиване на юридическа правоспособност Александър Минев работи като консултант по правните въпроси на член на Европейския Парламент, развива и преподавателска дейност към Европейското висше училище по икономика и мениджмънт, Пловдив, като изнася лекции по „Европейско дружествено право“ и „Европейски данъчни регулации“ в магистърската програма на учебното заведение. В периода м. ноември 2013г. – м. ноември 2015г. участва в международен проект EIGER- Грузия (*European and International labour law, Human Rights*). От м. февруари 2016 г. работи и като юрисконсулт в Адвокатска кантора „Д-р Мая Найденова“.

Разнообразните квалификационни и приложни проекти, по които е работил докторанта демонстрират неговите трайни и задълбочени изследователски интереси, които са насочени не само към темата на дисертационния му труд, но и към широк кръг правни проблеми.

Дисертационният труд е завършен под научното ръководство на проф. д-р Огнян Герджиков. Работата е в обем 315 стр. (изложение, без библиография и друга сервизна информация). Направени са 474 бележки под линия. Библиографската справка на труда включва използвана богата научна и научно-приложна литература на български (49 източника), немски, английски и френски език (146 източника).

Предложеният дисертационен труд отговаря на формалните изисквания на чл. 27 ал. 2 от **Правилника за прилагане на Закона за развитието на академичния състав в република България** и структурата му е изградена въз основа на класическите елементи: съдържание, увод, изложение, заключение - резюме на получените резултати с декларация за оригиналност и библиография.

Добро впечатление прави предложеното в два варианта съдържание на работата – краткото съдържание позволява на читателя бързо да се ориентира в структурната логика на труда. В увода авторът е очертал основните проблеми, които са обект на изследване. Като основен предмет на работата е посочен ефективният контрол и механизмите за надзор над директорите (мениджърите), които в обслужват интересите на акционерите, в светлината на потенциалните конфликти на интереси, които възникват в едно акционерно дружество – конфликти между интересите на малки и големи акционери и конфликти между интересите на акционерите и на мениджмънта (т.нар. *Principal-Agent Problem*). На

тази основа се извеждат централните въпроси на работата: различните правомощия на отделните органи, инструментите за налагане на тяхната воля и взаимоконтрола от гледна точка на наложилото се в последните години в развитите страни учение за *Corporate Governance*. Направена е и констатацията, че контролът и механизмите за надзора в едно акционерно дружество представляват изключително сериозна тема, която в България не е изследвана задълбочено и така е представена мотивацията на автора за избор на темата на дисертацията. Изрично определени са и проблемите, които остават извън обхвата на изследването: правният характер на взаимоотношенията между отделните органи, най-вече между Общото събрание на акционерите и управителните органи (Съвет на директорите/Управителен съвет), както и отношенията в специфични ситуации като учредяване на АД, несъстоятелност, предложение за изкупуване на акции от друго АД и други такива, които според автора могат да бъдат предмет на обемни самостоятелни трудове. Постигната е основната задача на тази част от работата – ясно са идентифицирани проблемите, които ще бъдат разглеждани, дефинирана е основната цел на дисертацията: на базата на сравнително-правен анализ между българското право и правната рамка на най-развитите страни, да бъде предложен анализ на релевантните българските правни актове по отношение на слабите и силните страни на едностепенната и двустепенната системи за управление на акционерното дружество и на тази база да се направят предложения за решаване на констатираните слабости. Във втората част на увода е предложена пътна карта на дисертацията, изразяваща се в кратко резюме на последващото изложение по глави.

Изложението е развито в шест глави, обособени като параграфи. **Параграф 1. „Исторически преглед на развитието на отношенията между органите в акционерното дружество”** проследява историческото развитие на акционерното дружество като юридическа форма на сдружаване от възникването му до съвременността. Акцентът е поставен върху развитието му в страните, които са образец на дискутираните в работата едностепенна (САЩ и Англия) и двустепенна (Германия) форма на управление. Разгледани са различните етапи на развитие на този вид дружество. Обърнато е внимание на възникването на първите представители на АД в началото на 17 век (британската Източноиндийска компания 1600г. и холандската Източноиндийска компания от 1602 г.), учредявани чрез т.нар. *OCTROI*-система на държавното оправоощаване. Посочено е историческото място на френския *Code de Commerce* от 1807 като основоположник на съвременното континентално акционерно право. По нататък в изложението се обръща специално внимание на развитието на акционерното право в Германия като ясно са очертани етапите на неговото развитие до наши дни. Специално място е намерило развитието на правния режим на АД в страните от англо-американския правен кръг (*Common Law World*) като родина на едностепенната система за управление. В края на тази глава е предложен и кратък обзор на развитието на акционерното право в българската правна действителност като е разгледано неговото възникване и развитие до голямата реформа през м. април 1943 г. На възстановяването на търговското право, респ. и на акционерното право през 1991г. не е обърнато специално внимание, то е разгледано последователно в хода на последващото изложение.

Параграф 2. „Разпределение на правомощията при едностепенната система на управление” е посветен на логиката и принципите на монистичната система на управление като анализира най-важните правомощия на органите, характерни за тази концепция на управление на АД. Логично акцентът е поставен върху първоизточниците на тази концепция – правните системи на Англия и САЩ. Систематично са изследвани разпределението на правата и задълженията между Общото събрание на акционерите и Борда на директорите като е подчертана специалната роля на т.нар. външни директори като коректив на твърде широките

права на изпълнителните директори. Направен е обзор на различните правни инструменти за контрол върху работата на Борда на директорите. Обърнато е внимание на особеностите на правната рамка в тези страни – твърде обща нормативна база, уреждаща само минимални задължения, изпълвана със съдържание чрез многобройни съдебни прецеденти от последните 150 години развитие. В край на главата е разгледана актуалната българска правна уредба като са изследвани разпоредбите на **Търговския закон** (ТЗ) и **Закона за публично предлагане на ценни книжа** (ЗППЦК). Внимание е обърнато и разпоредбите на **Националния Кодекс за корпоративно управление** (НККУ). Акцентът е поставен върху съдържащите се в правната рамка общи разпоредби, които се отнасят и за двете системи на управление като се обръща внимание на обстоятелството, че липсват задълбочени правила, които да регламентират специално едностепенната система за управление.

Логично продължение на предходната глава е **Параграф 3. „Конфликтни точки при едностепенния модел на управление”**. В него са обобщени и изследвани многобройните проблеми, свързани с отношенията между органите в едностепенната система, които са набелязани в предходната глава. Вниманието на автора е съсредоточено върху начините за надзор в тази система, които законът и *soft-law* нормират. Обърнато е внимание на очевидните пропуски в тези уредби, особено по отношение на инструментите за контрол в тази система. В общо теоретичен план са разгледани и основните икономически теории за същността на акционерното дружество. Акцентът е поставен върху англо-американската правна рамка и произтичащите от нея проблеми. Предложен е и критичен анализ на българската уредба на тази система на управление. Дефинирани са основните проблеми, които произтичат от българската правна рамка: липсата на регламентация на основните и най-важни взаимоотношения в АД (между големи и малки акционери, между изпълнителните и външните директори и между СД и ОС), ограничен брой акции на големи и атрактивни дружества и липсата на развит пазар, проблемна съдебна система и преобладаващи вътрешни източници на финансиране.

В **Параграф 4. „Разпределение на правомощията при двустепенната система на управление”** подробно се разгледани правомощията на органите в двустепенната корпоративна система. Основа на изследването е германското право като основоположник на дуалистичната система на управление. Обърнато е внимание на някои типично немски особености като напр. нормативно уредената възможност работниците да излъчват свои представители в Надзорния и управителния съвет. Изтъкнати са предимствата и недостатъците на тази корпоративна система и на тази основа е анализиран и българският вариант на двустепенна система на управление на АД като са изследвани нормите в ТЗ и ЗППЦК. Обърнато е внимание на НККУ като е констатирано наличието на по-голям обем правила относно управлението чрез двустепенна корпоративна система.

По отношение на двустепенната система за управление на АД е използван същия подход и както по-горе, в **Параграф 5. „Конфликтни точки при двустепенния модел на управление”** са изнесени систематизирано най-важните проблеми, които са типични за дуалистичната система на управление. Въз основа на разликите между двете системи в тази глава се подчертани и специфичните въпроси, които възникват поради наличието на още един орган, който е в основата и на още два кръга взаимоотношения, които пораждаат допълнителни усложнения. В тази глава се обсъждат предимно констатираните в немското право нерешени въпроси и накрая се търси аналогичната им проекция в българската правна уредба като се прави извода, че по нито един от дискутираните по-горе проблеми българското законодателство не предоставя *„дори приблизително адекватни решения”*. Като основен проблем е изтъкната пълната липса на правила относно отношенията между Надзорния и Управителния съвет.

С оглед пълнота на изложението, последната му глава, **Параграф 6. „Отношение между органите на Società europ a”**, е посветена на европейското дружество *Societas Europaea*. Предложеният анализ на **Регламент ЕО №2157/2001** и на **Директива 2001/86/ЕО** налагат извода, че европейската уредба не успява да преодолее анализираниите и дефинирани в предходното изложение проблеми в двете системи за управление. Като основна причина за това е изтъкната липсата на правила за взаимоотношенията между органите на европейското дружество и твърде честите препратки към националните законодателства.

Последната глава на работата (**  7. Изводи и обобщение**) има характера на заключение. В нея се извеждат направените в хода на изложението изводи. Като основа за решение на всички изследвани и дефинирани в работата проблеми е подчертана необходимостта от установяване на баланс в трите най-важни аспекти от дейността на АД: защита на акционерите и техни инвестиции, ефикасно управление, което може да взема бързо и свободно важни решения за постигане на максимална печалба на акционерното дружество и контрол над управлението. По-нататък са обобщени още веднъж българските обществени особености: слаб корпоративен пазар, неефективна съдебна система и основно вътрешни източници на финансиране. Подчертани са и особеностите на правната рамка: наличието на общи правила, които важат и за двете системи на управление; липсата на регламентация на взаимоотношенията между големи и малки акционери, между изпълнителните и външните директори и между СД и ОС; критично ниско ниво на контрол върху изпълнителните органи на АД; липса на законово регламентирана възможност за работниците да излъчват свои представители в УС и НС. Направено е и генерално обобщение, че българската правна рамка за акционерните дружества не е в състояние да предостави условия за добро и ефективно управление като интересите на всички заинтересовани лица не са достатъчно защитени. Заключениеето завършва с обобщение на изводите относно правния режим на европейското дружество.

II. Автореферат и публикации

Предложеният автореферат в обем от 30 страници и справката за приносите обективно отразяват резюмират съдържанието на работата и основните научни постижения. В началото на автореферата е представена и логиката на методологията на изследването, която е определена като *„симетричният подход в съчетание с историческия и сравнителноправния метод”* (стр. 3).

По темата на дисертационния труд са направени две публикации:

1. Защита правата на акционерите. Съдебни искове., сп. “Търговско и облигационно право”, кн. 3/2016 г.;
2. Контрол в България над (изпълнителните) директори в акционерните дружества с едностепенна форма на управление, сп. “Търговско право”, кн. 2/2016 г.

III. Оценка на научните и практическите резултати и приноси на представения дисертационен труд

Достоинствата и научно-практическите резултати на представения за защита дисертационен труд могат да бъдат разгледани от няколко различни аспекта, които в своята цялост предопределят значимостта на извършената работа. На първо място, изследваната проблематика има важно стопанско и обществено значение. Въпреки относително малкия брой създадени и функциониращи АД несъмнено, това е една от дружествените форми с много голямо обществено-икономическо значение. Наред с обстоятелството, че законодателят предписва с императивни норми използването на АД като единствено възможна форма за осъществяване на определени обществено значими дейности, следва да се има предвид тази дружествено фирма има и своето икономическо значение като мощно средство за

акмулиране на капитали, чието значение ще нараства паралелно с развитието на българската икономика. Поставените в дисертационния труд проблеми в тяхната цялост имат пряко отношение към очакваното нарастване на стопанското значение на АД. Наред с това, българското законодателство, уреждащо тези отношения действително има общ, схематичен характер и въпреки голямата реформа 2003 г., наложена от необходимостта за хармонизация на българското законодателство към европейското, остана близо до първоначалния си първообраз, който имаше за задача да стимулира грюндерството през първите години след приемането на Търговския закон. Това прави темата е дисертационна и изключително актуална.

Вторият фактор, определящ значимостта на работата, се предопределя от обстоятелството, че за пръв път в българската правна доктрина се предлага монографично изследване, което изследва комплексния характер на отношенията, които възникват между органите на АД и множеството проблеми, които се пораждат от различните конфликти на интереси вътре в дружеството. Този феномен, в неговата цялост до сега не е бил обект на самостоятелно научно изследване. Следва да се отбележи, че с този кръг проблеми са се занимавали и много други автори, но те са насочвали вниманието си към отделни конкретни въпроси и страни на тези отношения.

В тази връзка могат да се отбележат следните въпроси, които за пръв път се изследват в българската правна доктрина:

- в своята цялост изследването е първото у нас на базата на сравнителноправния метод, което цели да покаже всички пропуски на законовата рамка, относно правомощията на органите на АД, начините за контрол над управлението и решението на конфликти между органите;

- предложен е задълбочен анализ на съотношението на компетенциите на Общото събрание на акционерите и Съвета на директорите като е направен добре мотивиран извод относно императивно наложения изчерпателен характер на компетенциите на ОСА като е направена обоснована критика на т. 11 на чл. 221 ТЗ (стр. 183-186);

- задълбочено са изследвани възможните спорове, които възникват между органите на АД и в тази връзка са лансирани две много оригинални идеи. На първо място, това е тезата относно възможността да се предявят съдебни искове за оспорване на решенията на Управителния съвет (стр. 282-283). Тази постановка е останала за съжаление в доста суров вид и не е изследвана от процесуалноправна гледна точка, както и не са направени съответните предложения *de lege ferenda*, които да направят осъществяването и възможно. Като продължение на тези размисли се е оформила и втората идея с принципно значение – да бъде създаден специален арбитражен съд, който да бъде компетентен да решава вътрешните спорове, които възникват в АД (стр. 295). Детайли за осъществяването и не са предложени.

На трето място, достойнство на дисертационния труд е удачното съчетаване различните методи на научно изследване. Авторът използва логическите методи на анализ и синтез, индукция и дедукция като наред с тях в работата умело се прилага и историческият метод на изследване. Като особено предимство на работата трябва да се изтъкне широко застъпеният сравнителноправен метод. Авторът на разглеждания дисертационен труд е направил смел опит въз основа на доктрините и дори на съдебната практика на други развити страни, които са пионери в създаването и регламентацията на тези отношения, да открие и изследва проблемите в българския правен режим, да ги дефинира и да предложи подходи към тяхното решаване.

На четвърто място, значимостта на един дисертационен труд следва да се определи и от неговата практическата насоченост. Авторът е предложил цялостен анализ на разпоредбите, касаещи разнородните отношения в АД, следва да се подчертае, че е обърнал внимание и на външни отношения, имащи пряка връзка с

АД, но неуредени от закона, като напр. интересите на третите заинтересовани лица (в чуждите доктрини наречени *stakeholders*). Това му е позволило да очертае празнините в правния режим, съответно да предложи свои тълкувания, както и да направи някои принципни предложения за усъвършенстване на закона. Действително в работата са направени малко конкретни предложения *de lege ferenda*, това е продиктувано от твърде широката тема на работата. Практическата стойност на дисертационния труд като цяло се изразява в това, че създава една много добра основа, включително и на сравнителноправно ниво, за бъдещи детайлни изследвания и разработки на конкретни проблеми.

Следва също да се отбележи, че работата е написана на добър и стегнат правен език и се чете лесно. Наистина на някои места се констатира леки залитания към по-популярен език, но това не води до негативни последици в общия стилистичен облик. Изградената структура като цяло съответства на поставените научни задачи и създава прегледност на изложението, което позволява лесно търсене и намиране на конкретното изложение по отделни проблеми, въпреки че въведената номерация на отделните елементи от структурата не улеснява особено читателя. Използваният научен апарат като цяло е достатъчен и убедителен, макар използваните български литературни източници да са малко непълни – пропуснати са произведения, които дават отговори на някои от поставените в работата проблеми. Като достойнство на работата в тази връзка следва да се отбележи, че няма самоцелни бележки под линия - същите са направени съвсем сериозно и основателно и имат за цел да насочат читателя към литературни източници по дискутираните проблеми, съдебна практика или чуждестранни правни актове.

Представеният за защита дисертационен труд съчетава сериозни научни резултати и приноси към развитието на правната наука с важни изводи и предложения за тълкуване на закона и неговото усъвършенстване. По мое убеждение постигнатите резултати и приноси на докторанта доказват както задълбочените му теоретични познания в областта на цялото частно право, способността му за самостоятелни научни изследвания и изграждането на цялостни обосновани теории, така и умението му за практическо прилагане на изведените и доказани научно-теоретичните концепции.

IV. Критични бележки и препоръки

Към дисертационния труд могат да се отправят и някои критични бележки и препоръки, които като цяло не могат да дискредитират неговите безспорни достойнства. Тяхната цел е да провокират творческо-изследователския подход на докторанта и да го стимулират към допълнителни изследвания. Най-съществените бележки са следните:

1. Така формулираната тема е твърде широка и обхваща изключително широк кръг проблеми, чиито задълбочен анализ не е възможен в рамките на обема на един дисертационен труд. Това не е позволило на автора да навлезе в дълбочината на изложените проблеми и на места те са просто изложени без да бъде предложен задълбочен анализ и съответно конкретно решение. Така например особеностите на едностепенната система на управление по българското право са скицирани съвсем общо на половин страница (§ 2., II., 2., „б”, стр. 114). Не е изследвано съотношението между правомощията на изпълнителните членове на СД и на СД като цяло, не е обърнато внимание на сделките, които изискват единодушно решение на СД. От същия недостатък страда и цялата т. II от § 3 „Конфликтни точки в българската правна система относно монистичната форма на управление”. Установените проблеми са просто маркирани с по няколко изречения, липсва задълбочен анализ, както и конкретни предложения *de lege ferenda*. Накрая, в т. II.3. са направени твърде общи изводи като напр., че „*Сегашната правна рамка съдържа норми и принципи, които са повърхностни, непълни, остарели,*

неотговарящи на особеностите нито на едностепенната корпоративна форма, нито на особеностите в България и с лекота могат да бъдат заобиколени.” Подобни констатации без конкретен анализ и аргументи нямат особена стойност. Този подход се е отразил и на предложенията за изменения и допълване на законодателството като на много места в работата се стига до логичен извод, че нормативната разпоредба е неудачна и има нужда от изменение, но авторът не прави конкретно предложение, а стига само до пожелателни препоръки към законодателя, като напр.: „...силно препоръчително е законодателят да приеме нормативни промени, с които да запълни гореизброените сериозни празнини в правната рамка относно публичните акционерни дружества.” (стр. 183), „С оглед на всичко това, законодателят е приканен за спешни мерки.” (стр. 197) и др.

2. Работата би спечелила от единна общотеоретична основа, върху която да се изгради цялостната структура на изложението. Като такава би могло да послужи едно макар и не задълбочено изследване на правното положение на органите на АД и дефиниране на основните понятия върху, които е изградено последващото изложение. Така например още в увода на работата авторът изтъква значението на контрола и надзорните механизми върху работата на управителните органи на АД (стр. 9) и тази линия на изследване е една от централните по-нататък в изложението. В тази връзка обаче не е изградена ясна постановка дали избрания от Общото събрание на акционерите регистриран одитор, който има за задача да провери годишния финансов отчет на дружеството е негов орган или не. От това до голяма степен би зависила цялата интерпретация на този контрол. Този въпрос е особен актуален в светлината на силно застъпения сравнителноправен метод на изследване – в немската дружественоправна доктрина, която авторът несъмнено познава, проверителят се възприема като орган на АД и осъществяваният от него контрол попада в категорията на вътрешния контрол. На одиторите все пак е обърнато достатъчно внимание, авторът е подчертал важността на тяхната отговорност, но от вниманието му е убягнало неоправданото ограничение на тяхната отговорност по глава седма от **Закона за независимия финансов одит**, което е останало без коментар. Едно от основните понятия, които се обсъждат и изследват в труда е понятието „*контрол*” като система от мерки за установяване на съответствието на работата на управителните органи на АД с императивни правни норми, устава, интересите на дружеството и акционерите. Наред с това, това понятие се използва и в друг смисъл – като възможност за въздействие върху тези органи и налагането на определено поведение от тяхна страна (стр. 8, 142-145, 171 и др.). Именно в една общо теоретична постановка на работата би могло да се направи ясно разграничение на двата смисъла на това понятие.

3. Определено предимство на работата е, че изследваните проблеми в голяма степен са разгледани в светлината на *Corporate Governance*. Не може обаче да бъде споделено твърдението на автора, че работата му „*е първият задълбочен труд в областта от правна гледна точка*” (стр. 29 от автореферата). По тази тема това не е първото систематично и задълбочено изследване (вж. Даскалов, В., *Особености на правната рамка на доброто корпоративно управление в България*, в „Корпоративно управление за XXI век. Утвърждаване на стандарти за добро корпоративно управление в България”, БАН, ГорексПрес, София, 2014, стр. 231- 368). Наред с това, в дисертационния труд липсва задълбочено и/или систематично изследване на *Corporate Governance*. Така напр. не е предложен дори обзор на последните изменения и допълнения на Принципите на *Corporate Governance*, чиито проект беше предмет на широко международно обсъждане през цялата 2015 г. и бяха въведени от Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) от началото на 2016 г. Следва да се има предвид, че тези изменения дават отговори на голяма част от поставените в работата въпроси. В тази връзка следва да се отбележи и доста накъсания и повърхностен анализ на **Националния кодекс за корпоративно управление** (НККУ). В §3.II.3. (стр. 115-

117) е предложен описателен преразказ на текста без критичен анализ. По-нататък (стр. 125) авторът твърди, че НККУ „... не съдържа множество правила, които да се различават от закона, но включва правила, противоречащи на закона, с което те са невалидни.” и „все още е непълен.” Тези твърдения юридически не са прецизни и не са подкрепени с никакви конкретни аргументи. Не е коментирана и правната същност на НККУ. В изследваните от автора чуждестранни правни доктрини тези кодекси безспорно се определят като част от т.нар. „soft-law”. Авторът не коментира този въпрос, а някак автоматично го приема за нормативен акт (вж. на стр. 278 изрече „Освен НККУ, нито един друг нормативен акт не предвижда ...”). Вероятно става дума само за грешка на езика, въпреки че подобно твърдение не е съвсем лишено от смисъл – в светлината на чл. 100н ал. 4 т. 3 ЗППЦК и във връзка с приетата от Комисията за финансов надзор (протокол №2/17.02.2010г.) **Практика относно прилагането на чл. 100н ал. 4 т. 3 ЗППЦК за представяне на Програма за прилагане на международно признатите стандарти за корпоративно управление** (вж. текста в Бюлетин на КФН бр. 2/2010, стр. 15) могат да се направят и други изводи относно правната сила на НККУ и дали е само част от soft-law или се доближава до подзаконов нормативен акт. Изискването на чл. 100н ал. 4 т. 3 ЗППЦК за представяне на програма за прилагане на международно признатите стандарти за корпоративно управление е споменато автора без коментар (стр. 107).

4. По-напред в рецензията като предимство на работата беше изтъкнат използвания сравнителноправен метод на изследване. Тук е мястото да се отбележи, че авторът не винаги е бил прецизен в излагането на чуждестранната доктрина и интерпретацията и към българските правни норми. За това могат да бъдат дадени два примера. На първо място, в предложения коментар на германската двустепенна система за управление на АД (§4.1.) не са изтъкнати два особено важни момента. В германската доктрина самата двустепенна система за управление се разглежда като един от гаранционните механизми за обезпечаване на независимостта на членовете на управителния орган от големите акционери в ОС. Единствено по тази причина Германия не възприема едностепенната система, при която членовете на борда са пряко зависими от ОС. Наред с това, през последните години германската теория категорично признава на НС и известни управителни функции (най-вече във връзка с приемането на решения за сключване на определени сделки) и вече не го интерпретира само като контролен орган. Тази концепция има пряко практическо значение във връзка с отговорността на членовете на НС. Друг пример за непрецизност е интерпретацията на правилото за предприемаческа преценка (*business judgement rule*), което е споменато във връзка със задължението за добросъвестност на членовете на Борда на директорите при едностепенната система в *common law* (§2.1.2.a.(ii), стр. 80-81), а по-нататък още веднъж е скицирано във връзка с възприемането му в германското законодателство (§4.1.1.б.(гг), стр. 213-214). В изложението липсва анализ на петте елемента на фактическия състав на тази норма, които безспорно са възприети в германската доктрина (вж. *Lutter, M., Business Judgment Rule in Deutschland und Österreich, in GesRZ, Sonderausgabe 2007, стр. 81*). Тази констатация не е самоцелна, тъй като самият автор си задава логичния въпрос дали правилото за предприемаческа преценка (*business judgement rule*) намира приложение в България (стр. 187-188) и прави извод, че съдът може да преценява решенията на управителните органи само за законосъобразност като се позовава на чл. 74 ТЗ и споделя литературни източници и съд. практика в тази връзка. Недоброто познаване на *business judgement rule* подвежда разсъжденията в тази погрешна посока, като авторът не съобразява че ОС не е управителен орган, а правилото за предприемаческа преценка е един екскулпирещ механизъм, който се прилага в хипотезите на ангажиране на имуществената отговорност на членовете на управителните органи за вреди причинени на дружеството, каквато отговорност е

уредена и в българското право (чл. 240 ТЗ). Така поставеният въпрос за приложението на това правило в България не получава адекватен отговор и авторът изобщо не съзира изключително силното влияние на *business judgement rule* върху текста на чл. 116б ал. 1 т. 1 ЗППЦК, който преразказва без коментар по-напред в изложението (стр. 108) като не съзира силният субективизъм, който налага българската интерпретация на *business judgement rule*.

V. Заключение

Предвид изложените по-горе съображения, в заключение убедено изразявам положителната си оценка, че представения за защита пред научно жури дисертационен труд на тема „Отношенията между органите в акционерното дружество” отговаря на всички изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България, на Правилника за прилагане на ЗРАСРБ за получаване на образователната и научна степен „доктор”, поради което предлагам на г-н Александър Духомиров Минев - докторант към катедра „Гражданскоправни науки” в Юридическия факултет, Софийски университет „Св. Климент Охридски” – да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор” по професионално направление 3.6. „Право” (научна специалност „гражданско и семейно право – търговско право”).

член на научното жури:

.....

(доц. д-р Вълчин Даскалов)

26.05.2016 г.
гр. София